Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény

“A Magyar Tudós Társaság 1831 őszén szállást bérelt a pesti Duna-soron lévő Deron-házban (a mai Gresham-palota helyén álló öt ház egyikében), ahol megkezdhette működését. Ide került a titoknoki hivatal, az ülésterem, s itt lakott a pénztárnok, Helmeczy Mihály is. Mivel az Akadémia meginduló munkálataihoz szükséges könyvek és kéziratok is itt kaptak helyet, a Teleki-könyvtár átvétele egyelőre nem volt lehetséges.
A Teleki-gyűjtemény azonban még hosszú évekig csak elvileg volt az Akadémia birtokában, a család Szervita téri palotájában maradt, eredeti helyén, ahol az Akadémia tagjai minden hónap l-jén és 15-én használhatták.”

/Örökségünk, élő múltunk : gyűjtemények a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp : Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 2001./

Trattner-Károlyi ház (1960)
MTA KIK C_1379

"Az Akadémia 1836-ban kibérelte hivatala és ülései számára az Urak utcája 612. sz. Trattner—Károlyi-ház első emeletének egy részét (ma Petőfi Sándor u. 3.). A következő évben ugyanebben a házban a II. emeleten vettek ki négy nagyobb és négy kisebb szobát a könyvtárnak. Addigra a Teleki-gyűjteménytől független, meglehetősen nagy könyv-, folyóirat- és kéziratanyag gyűlt össze vásárlás vagy ajándékozás útján. Olyan munkákat
vettek, amelyek az Akadémia működéséhez elengedhetetlenül szükségesek voltak, ezek használatát biztosítani kellett.[...] Az Akadémia ezért elhatározta az összegyűlt állomány felállítását, feldolgozását, valamint a Teleki-könyvtár átvételét. [...] Minthogy az Akadémiának nem volt könyvtárosa, Toldy Ferenc titoknok maga ajánlkozott a könyvek rendezésére és feldolgozására. [...] Toldy a segítségére kirendelt írnokkal napi 50 kötetet katalogizálva 1839 és 1844 között készült el a munkával, s 1844 októberében mutatta be a kisgyűlésnek a kilenckötetes kéziratos katalógust."

/Örökségünk, élő múltunk : gyűjtemények a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp : Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 2001./

“A Teleki-könyvtár átvétele 1844 júniusában kezdődött meg. [...] egyelőre nem került sor a Trattner—Károlyi-házba beszállított könyvtár katalogizálására sem. 20 000 kötet feldolgozása — napi 50-et számítva — 400 munkanapot vett volna igénybe. így csak felállították a könyveket régi rendjükben, hogy sor kerülhessen 1844. december 23-án a könyvtár megnyitására. Ekkortájt vezette végig a könyvtáron Toldy [Ferenc] Vörösmarty Mihályt, s nem sokkal utóbb a »Gondolatok a könyvtárban« című versben ráismert azokra a megjegyzésekre, amelyeket a költő látogatása során tett. A költemény korabeli másolatán a következő olvasható:

»Magyar t. társ. könyvtár megnyitásakor.
Dec. 23. 1844. Pesten.«

A Teleki-könyvtár katalogizálását utóbb 1845-ben kezdte el Repiczky János levelező tag, a munka 1850-ben készült el.”

/Örökségünk, élő múltunk : gyűjtemények a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp : Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 2001./

Trattner-Károlyi ház
MTA KIK D 4948

GONDOLATOK A KÖNYVTÁRBAN.

Hová lépsz most, gondold meg, oh tudós,
Az emberiségnek undok rongyain
Komor betükkel, mint a téli éj,
Leírva áll a rettentö tanulság:

„Hogy míg nyomorra milliók születnek,
Néhány ezernek jutna üdv a földön,
Ha istenészszel, angyal érzelemmel
Használni tudnák éltök napjait."

Miért e lom? hogy mint juh a gyepen
Legeljünk rajta? s léha tudománytól
Zabáltan elhenyéljük a napot?
Az isten napját! nemzet életét!

Miért e lom? szagáról ismerem meg
Az állatember minden bűneit.
Erény van írva e lapon; de egykor
Zsivány ruhája volt. S amott?
Az ártatlanság boldog napjai
Egy eltépett szüz gyenge öltönyén,
Vagy egy dühös bujának pongyoláján.
És itt a törvény — véres lázadók,
Hamis birák és zsarnokok mezéből
Fehérre mosdott könyvnek lapjain.
Emitt a gépek s számok titkai!
De a kik a ruhát elszaggaták,
Hogy majd belöle csinos könyv legyen,
Számon kivül maradtak: Ixion
Böszült vihartól üzött kerekén
Örvény nyomorban vég nélkül kerengök.
Az örült ágyán bölcs fej álmodik.
A csillagászat egy vak koldus aszony
Czondráin méri a világokat:
Világ és vakság egy hitvány lapon!
Könyv lett a rabnép s gyávák köntöséből
S most a szabadság és a hősi kor
Beszéli benne nagy történetét.
Hűség, barátság aljas hitszegök
Gunyáiból készült lapon regél.
Irtózatos hazudság mindenütt!
Az írt betüket a sápadt levél
Halotti képe kárhoztatja el.

Országok rongya, könyvtár a neved.
De hát hol a könyv, melly czélhoz vezet?
Hol a nagyobb rész boldogsága? Ment-e
A könyvek által a világ elébb?
Ment, hogy minél dicsöbbek népei,
Salakjok annál borzasztóbb legyen,
S a rongyos ember lázas kebele
Dögvészt sohajtson a hír nemzetére.

De hát ledöntsük a mit ezredek
Ész napvilága mellett dolgozának?
A bölcsek és a költök müveit,
S mit a tapasztalás arany
Bányáiból kifejtett az idö.
Hány fényes lélek tépte el magát,
Virrasztott a szív égö romja mellett,
Hogy tévedt, sujtott embertársinak
Irányt adjon s eröt, vigasztalást.
Az el nem ismert érdem hősei,
Kiket — midön már elhunytak s midön
Ingyen tehette — olcsó háladattal
Kezdett imádni a szennyes világ,
Népboldogitó eszmék vértanúi,
Ök mind e többi rongykereskedövel
Ez únt fejek- s e megkorhadt szivekkel,
Rosz szenvedélyek oktatóival,
Ök mindegyütt — a jók a rosz miatt —
Egy máglya üszkén elhamvadjanak?

Oh nem nem! a mit mondtam fájdalom volt,
Hogy annyi elszánt lelkek fáradalma,
Olly fényes elmék a sár fiait
A sülyedéstöl meg nem mentheték!
Hogy még alig bír a föld egy zugot,
Egy kis virányt a puszta homokon,
Hol legkelendöbb név az emberé,
Hol a teremtés ösi jogai
E névhez: ember! advák örökül —
Kivéve a ki barnán született,
Mert azt baromnak tartják e dicsök
S az isten képét szíjjal ostorozzák.

És még is — még is fáradozni kell.
Egy újabb szellem kezd felküzdeni,
Egy új irány tör át a lelkeken:
A nyers fajokba tisztább érzeményt
S gyümölcsözöbb eszméket oltani,
Hogy végre egymást szívben átkarolják,
S uralkodjék igazság, szeretet.
Hogy a legalsó pór is kunyhajában
Mondhassa bízton: nem vagyok magam!
Testvérim vannak, számos milliók;
Én védem öket, ök megvédnek engem.
Nem félek töled, sors, bár mit akarsz.

Ez az, miért csüggedni nem szabad.
Rakjuk le, hangyaszorgalommal, a mit
Agyunk az ihlett órákban teremt.
S ha összehordtunk minden kis követ,
Építsük egy újabb kor Bábelét,
Mig olly magas lesz, mint a csillagok.
S ha majd benéztünk a menny ajtaján
S kihallhatók az angyalok zenéjét,
És földi vérünk minden cseppjei
Magas gyönyörnek lángjától hevültek,
Menjünk szét mint a régi nemzetek,
És kezdjünk újra türni és tanulni.

Ez hát a sors és nincs vég semmiben?
Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal
S meg nem kövülnek élö fiai.
Mi dolgunk a világon? küzdeni,
És tápot adni lelki vágyainknak.
Ember vagyunk, a föld s az ég fia.
Lelkünk a szárny, melly ég felé viszen,
S mi a helyett, hogy törnénk föl felé,
Unatkozzunk, s hitvány madár gyanánt
Posvány iszapját szopva éldegéljünk?
Mi dolgunk a vilagon? küzdeni
Erönk szerint a legnemesbekért.
Elöttünk egy nemzetnek sorsa áll.
Ha azt kivíttuk a mély sülyedésböl,
S a szellemharczok tiszta sugaránál
Ollyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén öseink porához:
Köszönjük, élet! áldomásidat,
Ez jó mulatság, méltó munka volt!

VÖRÖSMARTY.

PESTI DIVATLAP.

1. Szám téllhó 1. 1845.